

Број: 03/2-05-47/09
Сарајево, 23.06.2009. године

ИЗВЈЕШТАЈ

о одржаној Првој Конференцији парламентарних тијела за надзор над радом обавјештајно-безбједносних служби у Југоисточној Европи

Прва Конференција парламентарних тијела за надзор над радом обавјештајно-безбједносних служби у Југоисточној Европи одржана је у времену од 25. до 27. маја 2009. године у Парламентарној скупштини БиХ у Сарајеву.

Конференција је одржана на иницијативу и у организацији Заједничке комисије за надзор над радом ОБА БиХ, а уз финансијску помоћ Министарства финансија Краљевине Норвешке као генералног покровитеља Конференције. Значајан допринос организацији Конференције дали су и Мисија ОЕБС-а у БиХ, Штаб НАТО-а у БиХ, Норвешки институт за међународне односе (НУПИ) и Регионални савјет за сарадњу (РЦЦ) својим активним учешћем у припреми и реализацији Конференције.

Осим чланова Заједничке комисије за надзор над радом ОБА БиХ, Конференција је окупила делегације Румуније, Републике Хрватске, Републике Србије и Републике Македоније. Конференцији из објективних разлога нису могле присуствовати делегације Црне Горе, Бугарске и Албаније. На Конференцији су учествовали и представници релевантних државних и ентитетских институција у БиХ, представници међународне заједнице у БиХ, представници амбасада земаља учесница и представници невладиних организација у БиХ.

Циљ Конференције био је стварање трајног форума регионалног карактера на којем би се дискутовало о проблемима, рјешењима и најбољим праксама из области парламентарног надзора обавјештајних служби у Југоисточној Европи.

Осим излагања чланова делегација учесница Конференције, присутни су имали прилику да чују излагања и водећих домаћих и међународних стручњака из области рада и парламентарног надзора обавјештајних служби.

Конференција је реализована према сљедећем:

1. Отварање Конференције (понедељак, 25. мај 2009)

Поводом свечаног отварања Конференције у просторијама Парламентарне скупштине 25. маја 2009. године уприличен је коктел којем су присуствовали високи званичници

државних и ентитетских институција у БиХ те представници међународне заједнице и амбасада у БиХ.

Тим поводом присутнима су се обратили предједавајући Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ Бериз Белкић, амбасадор Краљевине Норвешке у БиХ Њ.е. Јан Браатху и предједавајући Заједничке комисије за надзор над радом ОБА БиХ Мирко Околић. Они су у својим излагањима указали на значај и потребу организовања оваквог догађаја. Господин Белкић је у име Парламентарне скупштине БиХ изразио задовољство што се Конференција организује у БиХ и нагласио важност парламентарног надзора у заштити људских и грађанских права и слобода. Господин Браатху је у име Краљевине Норвешке изразио подршку организовању овог догађаја и нагласио његову важност за јачање безбједности у региону.

2. Први радни дан Конференције (26. мај 2009. године)

На почетку првог радног дана, предједавајући Мирко Околић представио је присутнима делегације и остале учеснике Конференције. Затим су се присутнима обратили командант Штаба НАТО-а у БиХ бригадни генерал Енрико Сабато и замјеник шефа Мисије ОЕБС-а у БиХ Владимир Кузњецов. Они су у својим говорима нагласили важност Конференције за регион, поздравили иницијативу Комисије и изразили пуну подршку и наду у успјешну реализацију Конференције.

Панел број 1: Савремене обавјештајне службе у демократским друштвима

Први панел састојао се од излагања водећих међународних и домаћих стручњака из области парламентарног надзора и рада обавјештајно-безбједносних служби. Циљ панела је био упознавање учесника са савременим обавјештајним службама, њиховим надзором и правцима даљег развоја обавјештајних служби. Модератор првог панела био је Мирко Околић, а излагали су: професор Мирсад Абазовић са Факултета криминалистичких наука у Сарајеву, професор Петер Гил са универзитета у Ливерпулу и Желге Лурас, политички савјетник у НУПИ-ју.

1.1. Савремене обавјештајне службе у демократским друштвима

Излагање о овој теми имао је професор Мирсад Абазовић. Говорио је о раду служби са аспекта амбијента у којем раде. У свом излагању користио се методом концентричних кругова и релацијом глобално-локално.

Нагласио је да се свака појава на глобалном нивоу може одразити и на локални ниво.

С тим у вези говорио је о томе да ли глобалне интересе треба ставити испред националних, да ли ће велике силе реаговати у заштити малих те да ли постоји глобални програм преуређења односа на државном нивоу.

У вези с претходним питањима, истакао је да свака држава мора донијети политику безбједности. У наставку је говорио о основним карактеристикама безбједносне политике те истакао процјену пријетњи и ризика.

Циљ безбједносне политике је безбједност унутар државе, али и безбједност у окружењу. По његовом мишљењу, да би се остварио овај циљ, политика мора задовољавати неке од основних вриједности као што су заштита устава, људских права и слобода, територијалног интегритета и суверенитета.

Након глобалног, Абазовић је говорио о регионалном схватању безбједности, те истакао регион Југоисточне Европе као један од најдинамичнијих са аспекта безбједности. Иако су све земље у региону демократске и теже владавини закона и поштовању људских и грађанских права, немогуће је примијенити јединствен модел безбједности за читав регион.

Како је рекао, свака од земаља има своје специфичности и различитости, међу којима економске, културне, вјерске, демографске и друге.

По питању БиХ, према Абазовићу је кључни проблем недовршени мир, раздробљеност и супротстављеност мноштва политичких воља.

Иако постоји значајан људски потенцијал који се може носити са савременим изазовима, проблеми предимензионираности појединих безбједносних институција, појаве непотизма и корупције и различити облици амбиваленције само у неки од разлога због којих се БиХ тешко може суочити са савременим безбједносним изазовима.

Говорећи о безбједносним агенцијама, истакао је да је законодавна власт под утицајем интересних лобија, што се види из закона којима је регулисана ова област, а да структура агенција квалитативно не може одговорити савременим изазовима.

У вези с радом обавјештајних служби, нагласио је да оне троше велике количине новца, али је проблем како постићи одговорност у трошењу. Такође је нагласио нужност да обавјештајне службе не смију доносити своје судове на основу жеља политичких налогодаваца, него да морају радити у складу са законима и политиком безбједности. Обавјештајне службе морају бити ослобођене утицаја политике и идеологије, а стална едукација њихових припадника је основни предуслов успјешности, закључио је професор Абазовић.

Зоран Копривица поставио је питање у вези с поштовањем људских права и раду обавјештајних служби. Професор Абазовић је одговорио да је то врло сложено питање, али да је одговорност државе да законски уреди ту област, а обавјештајне службе морају поштовати законе.

1.2 Парламентарни надзор над радом обавјештајних служби – Петер Гил

Петер Гил, почасни професор на универзитету у Ливерпулу и стручњак из области рада и надзора над радом обавјештајних служби, говорио је о парламентарном надзору над радом обавјештајних служби.

Он је указао да обавјештајне службе у савременим демократским друштвима раде у складу са смјерницама које им дају демократски изабарни представници власти. Службе раде за државу, а не саме за себе.

Највећи проблем настаје када службе, у недостатку политичке одговорности, почињу радити за појединце или различите интересне групе.

Ради спречавања таквих појава, у свакој развијеној демократској држави има неколико нивоа надзора, а један од најважнијих је парламентарни. Ако нема парламентарног надзора, значи да нема ни довољно развијене демократије.

Господин Гил је навео примјере неколико земаља и истакао значај политичке воље као основног предуслова за постојање надзора.

Такође је говорио о различитим облицима политичких система у смислу постојања односно непостојања парламентарног надзора. Нагласио је да нема универзалног модела парламентарног надзора над радом обавјештајно-безбједносних служби и да се ти модели разликују зависно од културне, економске, религиозне или неке друге различитости друштва.

С тим у вези треба развијати модел који прије свега подразумијева заштиту грађанских и људских права и слобода и поштовање закона.

На крају излагања професор Гил је још једном похвалио иницијативу Комисије, нагласивши да ова конференција одражава озбиљне намјере чланова Комисије да професионално раде свој посао као и да њено одржавање има значајан утицај на успостављање повјерења и бољег разумијевања у региону.

1.3 Реформа обавјештајног сектора у Југоисточној Европи - Хелге Лурас

Хелге Лурас, политички савјетник у Норвешком институту за међународне односе, говорио је о реформи обавјештајног сектора у Југоисточној Европи.

Његово излагање заснивало се на искуству које је стекао у дугогодишњем раду у обавјештајно-безбједносном сектору као и времену проведеном у БиХ на позицији политичког савјетника високог представника.

Како је рекао, у БиХ и Југоисточној Европи постигнут је велики напредак у реформи обавјештајног сектора, а још је већи ако се узме у обзир стање прије пада Берлинског зида и чињеница да је дио земаља данас у НАТО-у и ЕУ, а да остали великим корацима напредују ка чланству.

Процес реформи, како је нагласио, није завршен и треба да се настави и убудуће. У том процесу велику улогу имаће обука и образовање припадника обавјештајно-безбједносних структура, хармонизација постојеће легислативе са легислативом ЕУ и НАТО.

Један од изазова је и историјско насљеђе које се огледа у остацима некадашњих режима који се и данас могу наћи у појединим службама и неповјерењу друштва према обавјештајним службама.

Свакако значајну улогу у процесу реформи имаће и парламентарне комисије за надзор које су чувари демократије и имају важну улогу у заштити интереса грађана и њихових законом загарантованих права и слобода.

Један од изазова који ће и даље остати актуелан је и тајност рада обавјештајних служби насупрот транспарентности коју захтијева свако савремено демократско друштво.

На крају излагања, г. Лурас је закључио да је процес реформи обавјештајних служби сложен и захтјеван процес који ће трајати дуго и који захтијева напоре свих елемената демократског друштва.

Панел бр. 2 Парламентарни надзор обавјештајних служби у Југоисточној Европи

Циљ другог панела био је представљање различитих модела парламентарног надзора у Југоисточној Европи. С тим у вези представници делегација представили су своје моделе и дали кратак осврт на проблеме и изазове парламентарног надзора обавјештајно-безбједносних служби. Модератор другог панела био је професор Питер Гил.

2.1 Босна и Херцеговина

Мирко Околић, предједавајући Комисије, представио је модел парламентарног надзора над радом обавјештајних служби у БиХ. Осим организације, рада и надлежности Комисије упознао је учеснике с конкретним проблемима с којима се суочава Комисија. Истакао је да грађани недовољно познају рад обавјештајних служби, да недостају извјештаји као и да није успостављена сарадња појединих елемената демократског надзора. Навео је и конкретне мјере и активности које је Комисија предузела како би отклонила уочене недостатке. Додао је да Комисија системски приступа рјешавању проблема те навео као примјере организације посјета, едукативних садржаја и јачање сарадње с другим парламентима. Нагласио је да постојећа легислатива даје широке надлежности Комисији, али да има одређених мањкавости као што је недостатак Закона о парламентарном надзору, које ће убрзо бити отклоњене.

3. Други радни дан Конференције (27. мај 2009. године)

2.2 Република Хрватска

У име делегације Републике Хрватске говорио је Дино Козлевац, члан Одбора за унутрашњу политику и националну безбједност.

Информисао је присутне о три фазе развоја обавјештајно-безбједносног сектора у Хрватској, које су реформама 1990, 2003. и 2006. године уобличио обавјештајно-безбједносни сектор у Хрватској и његов парламентарни надзор.

Данас Хрватска има цивилну Безбједносно-обавјештајну службу (СОА) и Војну безбједносно-обавјештајну службу, а формирана је и техничка агенција за надзирање телекомуникација.

Надзор над њиховим радом спроводи Одбор за унутрашњу политику и националну безбједност који под собом има и Грађанско вијеће за надзор над радом обавјештајно-безбједносних служби, које се састоји од експерата. Грађанско вијеће два пута годишње подноси извјештај предсједнику Републике Хрватске.

У даљем излагању упознао је присутне с радом и надлежностима Одбора и Вијећа.

На крају излагања истакао је значај и опредијељеност Републике Хрватске за сарадњу с НАТО-ом и ЕУ као и са земљама региона источне Европе те рекао да је и ова конференција један од облика сарадње и комуникације.

2.3 Република Македонија

Бесим Догани, предсједавајући Комисије за надзор над радом обавјештајних и контраобавјештајних служби Републике Македоније, рекао је да је један од главних задатака ове комисије заштита уставом и другим законима загарантованих људских права и слобода од незаконитог рада обавјештајно-безбједносних и контраобавјештајних служби.

У том смислу Комисија надзире средства и методе које користе наведене агенције у обављању својих задатака, одобрава буџет и именовања челних људи обавјештајно-безбједносних агенција, те надзире сва остала питања везана за законитост рада обавјештајно-безбједносних служби у Македонији.

Г. Догани истакао је да је питање доследне примјене закона у овој области чест проблем.

Такође, навео је да је за обављање квалитетног надзора над радом обавјештајно-безбједносних служби нужна политичка воља, што понекад представља проблем.

По његовом мишљењу, обавјештајне службе у региону, због савремених транснационалних пријетњи као и добрих веза из прошлости успјешно сарађују и размјењују податке.

Навео је да би за квалитетан надзор над радом обавјештајних служби требало побољшати комуникацију између парламентарних тијела које спровode надзор.

Предложио је да се размотри идеја о формирању заједничког тијела на нивоу Југоисточне Европе које би се бавило питањима надзора над радом обавјештајно-безбједносних служби.

2.4 Румунија

Члан Комисије за надзор над радом Контраобавјештајне службе говорио је о румунском моделу надзора.

Истакао је негативна искуства која је Румунија имала у прошлости у вези с радом обавјештајно-безбједносних служби. Румунија разумије важност демократског надзора над радом обавјештајно-безбједносних служби и у Парламенту Румуније су основане двије комисије које се баве тим питањима. Једна је задужена за надзор над радом обавјештајних служби а друга за надзор над радом румунске спољне обавјештајне службе, чији је и он члан.

Поздравио је иницијативу Комисије за одржавање овог скупа указавши на чињеницу да је Румунија већ чланица једног сличног форума који окупља земље ЕУ.

Такође је упознао присутне с идејом да на некој од наредних конференција држава чланица ЕУ за надзор над радом обавјештајно-безбједносних служби буду позване и чланице ове конференције као земље посматрачи.

На питања у вези с проблемом кадрова из обавјештајно-безбједносних служби некадашње Румуније, одговорио је да има људи који су радили у бившим службама а и данас се налазе на одговорним позицијама, али да је једини прави критеријум био да ли су били умијешани у дјела противна закону, а не чињеница да су били припадници тадашњих служби. Додао је и да је Румунија управо из тих разлога велику пажњу посветила процесу обуке обавјештајних служби и стицању нових вјештина и знања како би у овој области достигла државе чланице ЕУ и НАТО-а.

2.5 Република Србија

Излагање делегације Републике Србије било је подијељено у два дијела. Мехо Омеровић говорио је о раду и надлежностима Одбора за безбједност и одбрану Народне скупштине Србије. Одбор има 17 чланова, предједавајући је из опозиције, а надлежности су му велике и покривају све обавјештајно-безбједносне структуре, од Министарства одбране и оружаних снага, Министарства унутрашњих послова до Безбједносно-информативне агенције.

Г. Омеровић указао је и на специфичности некадашње заједнице Србије и Црне Горе када су оба парламента спроводила надзор над радом обавјештајно-безбједносних служби.

Директори обавјештајно-безбједносних служби обавезни су да се одазову на позив одбора и да обезбиједје одговоре на постављена питања.

Закони којима је регулисана ова област нису најбоља рјешења и у току је израда новог пословника, а недавно је усвојен и Закон о заштити тајних података.

На крају излагања истакао је да у земљама без парламентарног надзора, иако има одређених ограничења и парламентарци нису најсавршенији профил људи који би се бавили питањима безбједности, није завршен просец демократизације, а Србија жели бити земља развијене демократије.

У другом дијелу излагања Републике Србије, присутнима се обратила Наташа Јовановић. Излагање Наташе Јовановић изазвало је доста полемика и протеста осталих учесника, међу којима и Боже Рајића, који је изнесене ставове оцијенио неприхватљивим и недоличним за ову Конференцију.

На излагање Наташе Јовановић реаговали су и сљедећи учесници: Бесим Догани, који је рекао да на овим просторима још увијек постоје снаге које нису спремне за договор и сарадњу; Дино Козлевац, који је нагласио сувереност и територијални интегритет те определијељеност Хрватске за поштовање људских права. Мехо Омеровић се оградио од излагања гђе Јовановић, рекавши да су то њени лични ставови а не званичан став Републике Србије, која поштује и Суд у Хагу и НАТО и определијељена је за владавину закона и демократију.

Командант Штаба НАТО-а у БиХ бригадни генерал Енрико Сабато истакао је да је будућност региона у НАТО-у и да НАТО није никаква окупациона сила, него војно-политички савез који подржава владавину мира, закона и добре односе међу државама на Балкану.

4. Потписивање заједничке изјаве (27. мај 2009. године)

На крају Конференције, учесници су оцијенили успјешном организацију Конференције и изразили увјерење да ће се наставити и убудуће.

Потом су усагласили заједничку изјаву у којој су поздравили њену организацију и исказали подршку њеном наставку сљедеће године у Хрватској.

Иницијатива Македоније о оснивању регионалног тијела за парламентарни надзор над радом обавјештајно-безбједносних служби једногласно је прихваћена и уврштена у текст изјаве.

У тексту изјаве изражена је и пуна подршка успостављању и јачању сарадње земаља југоисточне Европе у области парламентарног надзора над радом обавјештајно-безбједносних служби и наглашен значај заштите људских права и слобода у раду парламентарних тијела за надзор.

Делегација Румуније није потписала изјаву због протоколарних разлога, али су поздравили њено потписивање и обавезали се да ће након повратка у Румунију предочити изјаву члановима Комисије и видјети могућност њеног накнадног потписивања.

Након потписивања заједничке изјаве, Командант Штаба НАТО-а у БиХ организовао је вечеру поводом завршетка Конференције. У свом говору похвалио је организаторе и још једном истакао велики значај конференције за јачање савременог обавјештајно-безбједносног сектора у Југоисточној Европи.

Саставни дио овог извјештаја је неауторизирани транскрипт Конференције.

Пилози:

-Транскрипт Конференције

-Заједничка изјава

**Председавајући Комисије
мр Мирко Околић**

Достављено:

-наслову

-а/а